

voljo oblike pa imena: Svapa, Svapina, Slapina, Kolpa, Kolpina itd.

Pa podajmo se nazaj k Latovičanom.

Letija in Vače bodo torej prihodnjim preiskavam mogle služiti za točni izsled poglavitnega mesta Latovčanov. Znabiti, da bodejo drugi v svojih preiskavah srečniši od mene.

Naj se lastne imena nikomur ne zdevajo brez vsake važnosti. Že ostroumni Kreuzer je izgovoril resnične besede: „Der Mytholog soll nach eines jeglichen Landes und Volkes Art fleissig forschen Berg und Thal, Fluss und Wald, wie Stamm- und Sinnesart. Sprache, Sitte, Gesetz und Sage sind die Elemente, worin ihm die echten mythologischen Anschauungen aufgehen¹⁾. Sem spadajo tudi važne besede drugega veljavnega jezikoslovca Förstemanna: „Weil die menschliche Sprache nie sinnlose Aggregate von Lauten, sondern nur innerlich begründete, eine Idee in sich tragende wahrhafte Wörter bildet, so können auch die Eigennamen nur aus den in der Sprache schon vorhandenen bedeutungsvollen Wurzeln²⁾ gebildet werden“³⁾.

Da se v sosesčini nahajajo vasí Hotinje in Radizel (Lakšmi — Rama), Kresnica in Hotiše (Kršna — Lakšmi), Lučne in Sobota, Samatorce in Butanjevo, Babnagora in Dragomer, Radne blizo Trebenj, Radna vas v sosesčini Trebelnovega, Radomlje blizo Jarš itd. to gotovo ni brez vsega verozakovskega vzroka.

Naj nikdo ne misli, da visoke gore Raduha, Radelj, Radomer so imena dobile zavoljo radostne lege, temoč iz drugega pobožnega vzroka. Tako se ena visokih solnograških tor velí Rastiztauern, to je, Rasticeva — Rastislavova tora. Ravno enako podval imajo imena vasí, rek, gor itd. Babne, Babinka, Babni dol, Babnagora, Babno polje, Babji zob po Šivi Babi, primeri še Bohinka, Bohinsko jezero, Bohinje, Radoljca itd. Stari Slovenec je bil pobožna duša, zato je pridjal goram in bregom, rekam in potokom, mestom in vasém imena svojih božanstev ali njihovih zaznamkov. (Dalje sledí.)

1) Kreuzer „Symbol.“ Vorrede str. XII.

2) Da bi celtičnost Noričanov dokazali naši starinoslovci, rojajo neprenehoma po globoki zemlji. Da bi si pač Grimove besede zapomnili! „Beschaffenheit der Gräber, Gestalt der morschen Schädel, Art und Weise des eingelegten Geräths sollen Antwort geben? Alle diese Zeugen sind beinahe stumm. Nur Inschrift, Bild und Münze haben noch Kraft des Wortes. — Es gibt ein lebendigeres Zeugniß über die Völker als Knochen, Waffen, Gräber, und das sind ihre Sprachen. Sprache ist der volle Athem menschlicher Seele; wo sie erschallt oder in den Denkmälern geborgen ist, schwindet alle Sicherheit über die Verhältnisse des Volkes, das sie redete, zu seinen Nachbarn. (J. Grimm „Geschichte der deutschen Sprache“ str. 5.) — Mislim, da ne bo treba globoke učenosti v imenih Lutomar, Magimar, Antumar, Kasil, Svaduccia, Tertinia, Tertulla, Couria, Voltor, Voljapus namesto Voljapus, primeri serbsko sô, vò, nam. sol, vol), Voltreibus itd. slovanski značaj spoznati. Pa kakor imamo nevernih extra muros, tako tudi intra muros — ljudi, kateri bi besede ravno tako radi gledali in slišali, kakor jih v svojem rojstnem kraju slišijo. Ako se le kakošna spremena vokala najde, že dvojijo, ali je beseda res slovanska. Takošni naj pogledajo v starodavnost sosednega nemškega jezika. Naj si, postavimo, premišljavajo sledeče besede: goth. hairtô, anglosaksko heort, althochdeutsch herza, novonemšk herz, ali pa goth. hveits, ags. hvite, althochd. huizi albus, ali pa ags. ryfe, reaf, altnord. ryf, rof, goth. riuba, novonemšk rauf, raub. Nemci ne dvomijo, da so vse te besede germanske, le naši rojci so takošni dvojci, kateri se že nad malo pičico spodtikajo. — Drugi spet dvomijo, ako najdejo kakošno različnost v mitiškimi imenih, postavimo: ali so Toirmadius, Stribog in Turbog enako božanstvo. Ali poglejte vendar, kako različne so imena višjih keltiških, skandinavskih in nemških božanstev, in kje je sin Teutonije, kateri ne bi verjel, da je vse to keltogermansko? Spis.

3) Förstemann v „Zeitschrift für vergleichende Sprachforsch.“ II. Heft str. 1.

Ozir po svetu.

Azovsko morje.

Azovsko morje, ki je po poslednji vojski v Krimu, višjo imenitnost zadobilo, se smé bolj po pravici mlakužno jezero kakor morje imenovati; nekdanji narodi so lastnost tega tihega in lenega, nikdar sinjega, ampak le rumeno-zelenega morja z mlakužno vodo tako dobro poznali, da mu niso imena morja, ampak mlake dali. Le na naj globejih mestih je 50 do 53 čevljev globoko; zato se ladije navadno le od mesca listopada do sušca po njem voziti zamorejo. Angleži in Francozi so s svojimi ladjami unidan le zatega voljo zamogli prijadrati v to morje, ker se je sneg v okolicaš Dona topil, in so tedaj reke, ki se izlivajo v to jezero, več vode nanesle. Dolgo je to morje 20 milj, široko pa 32. Ozka pešena soteska arabatska na zahodni strani loči azovsko morje od lenega jezera (Šivaš imenovanega), ki je solnata mlakuža, ktera ob hudi vročini krog in krog zrak okužuje. Ker reka Don azovskemu morju naj več vode dopeljuje, je voda njegova precej sladka. Na južnem glavnem toku Dona stoji mesto Azov, 4 milje proti zahodu pa mesto Taganrog, ki jo je 1705 Peter I. zidal, ktero pa, čeravno še 20.000 prebivavcev šteje, vendar čedalje bolj propada. Kerč, na izhodnem koncu Krima ležeče mesto, gospoduje Mitridatova gora, ki je 890 čevljev visoka in sterma visi v morsko sotesko. Tukaj je stala Akropolis starega Pentikapea. Še zdaj se dviguje na Mitridatovi gori z velikimi skalami zadelani grob Mitridata; pod gomilo je skala z imenom „sedež Mitridatov“. Tu sem je bežal kralj Ponta, ko je poslednjič zmagan bil od Pompeja; tu se je sam končal; tu je Pharnaces razvil zastavo (bandero) punta zoper Rim, kterege pa je Cezar mahoma zaterl in na to tiste še zdaj sloveče besede: „veni, vidi, vici!“ (pridem, vidim, zmagam!) izgovoril. Kerč, mesto z 10.000 prebivavci in po novi šegi z lepo-ravnimi ulicami sozidano, je poglavitno trgovišče tega morja; do leta 1774 je bilo v turški oblasti, leta 1774 pa so ga Turki odstopili Rusom. Jenikale je vas, v kateri večidel Gerki in Tatari stanujejo. Eisk je mestice še le leta 1848 zidano, da v ondanjo luko černomorski kosaki svoje pridelke teržujejo.

Rusovski vojak.

Baron Callot, ki se je vdeležval poslednje rusovske vojske zoper Turke leta 1829, v svoji obširni knjigi „der Orient und Europa“ popisuje življenje rusovskih vojakov, med katerimi je živel. Ker se sedaj rado kaj od tistih krajev in narodov bere, ki so v vojsko zapleteni, posnamemo sledeče verstice iz onega popisa.

Vsaka kompanija (družina) si kuha svojo hrano (svojo živež) skupej v enem silo velikem kotlu, večidel pod milim nebom. V ta kotel denejo kuharji nekoliko mesa, kvasu, soli in ješprenja, in iz tezmese si napravljajo gosto sicer, pa dobro juho (župo). Ravno tako tudi spečejo za vsako kompanijo le en silo velik hleb kruha. Trikrat v tednu prejme vsak vojak blizo poldrugi maselje žganja (vodke), ki ima moč od 33 stopinj ali gradov. Več tacih meric pa si ne smé nobeden skupaj shranovati, da se po obilniši pijači ne vpijani. Kumare, dine in buče jejo z lupinami vred, ker so jim tako priljubljena hrana, da, če zraven teh še soli in požirk žganja ima, ti rusovski vojak ne menja z nobenim velikim gospodom. Vsake 4 mesce prejme vsak vojak še 3 papirnate rublje*) za plačo. Tudi plača oficirjev je pičla in se jim plačuje vsake 4 mesce. Zunaj službe nosi vojak pozimi in poleti v eno mer svoj plajšč; plajšč mu je oblačilo pa tudi postelja, ker od njega kot preljubega tovarša se ne more ločiti. Sukno plajšca je tkano iz kravje dlake in je sivo-rudečkaste barve. Vsako leto dobiva rusovski vojak nov plajšč. Vsak oficir ima strežaja, ki mu streže

*) 4 papirnati rublji so menda toliko kot sreberni rubelj, kateri stare kovine je vreden 2 fl. 10 kr., nove pa 1 fl. 32 kr. Ime rubelj je od besede rubi, ki je arabsko ime nekega dnarja, kterege so Mongoli v deželah šaha korazemskega našli.

v vsem, česar potrebuje, in čeravno mu je vse odperito, ga vendar nikdar nikoli ne pokrade; sicer pa se strežaj prav po domače véde proti svojemu gospodu; če ga ni domá, leži hlapec v njegovi postelji brez vsih ceremonij, in vživa vse, kar je oficirjevega, ker misli, da tako mora biti. In tudi naj višji oficir ne bo za tega voljo dal žalbesede hlapcu svojemu. Vsak oficir ima po več kónj in na sedlu černo usnjato blazino, ki mu je, ako je v službi ponoči za vajšnico. Kadar pa oficir stoji v versti armade, nosi vsak v polku pešcev majhno tobolko (tornister) na herbtu. Čas službe prostega rusovskega vojaka terpi 25 let.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Tersta. * Svitli nadvojvoda Joan so v sredo zapustili Terst in se v Gradec vrnili.

Iz Železnikov 12. junija. Letina obeta pri nas prav dobra biti, če nas Bog s kako nesrečo ne obiše, ker polje in travniki so tako lepi, da jih je veselje viditi. Tudi sadja bo mnogo po hribih; neki hribovec mi je pravil, da že zdavnej pri njih ni tako lepo sadje kazalo, kakor letos. Bog nas obvari le kake hude ure. Vreme je delj časa prav toplo in prijetno, pa saj dežja zdaj ravno od več ne potrebujemo, ker se pričinja čas košnje in tudi žito potrebuje okrepčivnih sončnih žarkov. Gorenske fužine so nek vse silno preobložene z naročili na železo, jeklo in žeblje, toraj se tudi zdaj ne manjka zasluzka. J. Levičnik.

Iz Ljubljane. Sedaj je gotovo, da bojo usmiljene sestre prevzele ljubljansko bolnišnico in sicer tako, da vse gospodarstvo bo njim izročeno. Vsako drugo kontrolstvo bo nek odpadlo; odpadli bojo nek tudi vradniki dosedanji, in tudi zdravnike si znajo voliti po svoji volji. Le to menda še ni določeno: ali se jim bo od vsacega bolnika na dan navadna tarifa plačevala, ali pa si bojo na podlagi večletnih skušinj načezno letno plačilo izgovorile. — V zboru muzealnega društva, ki je bil preteklo sredo, je bilo sklenjeno: 1. Vsaki mesec, in sicer prvo sredo vsacega mesca popoldne ob 5. uri bojo shodi tega društva; če pa je tisto sredo praznik, bo shod drugo sredo; — 2. zbirališče bo začasno v zgornji sôbi muzeuma; — 3. sleherni družbenik ima pravico, enega ali več poslušavcev sabo pripeljati; — 4. karkoli spada v obširno polje natoroznanstva, posebno z ozirom na domačo deželo, je predmet pomenkov, kateri se zamorejo v zboru ali iz pameti razlagati ali pa iz pisanja brati; — 5. kar kdo misli v takih shodih vediti dati, naj naznani ene dni poprej društvu, da se bo to pred zborom očitno po časopisih oklicalo; — 6. od izvoljenega odbora poterjeni spisi se bojo v posebnem časniku, ki ga bo muzealno društvo v nemškem jeziku izdajalo, natiskovali; če bo treba, se bo več tacih zvezkov na leto na svetlo dalo, naj manj pa in gotovo eden; — 7. družbeniki dobivajo muzealni časopis brez plačila.

Novičar iz raznih krajev.

V torek zvečer ob šestih se je po železnici podal presvitli cesar v Krakovo, kamor je v sredo došel, da bo ogledal v Galicii razpostavljeno armado. 4 tedne nek Njih veličanstva ne bo nazaj. Rusovski car je poslal svojega general-adjutanta Grünwaldt-a v Krakovo, da naj v njegovem imenu pozdravi našega cesarja. — Da tisti fabrikantje in obertniki našega cesarstva, ki so svojega blaga kaj v pariško razstavo poslali, imajo v Parizu, kar dostojno razstavo in rabsodbo blaga zadeva, domače zastopnike, je ministerstvo odbor zvedenih mož izvolilo, ki bo čulo nad vsem tem. Iz našega cesarstva je 1700 fabrikantov, obertnikov in družih družtev poslalo blago v razstavo, iz Francozkega 10.000, iz Angležkega 2000, iz Pruskega 1300 itd. — Iz vojske v Krimu se je dalje zvedilo, da so zavezniki razun Kerča in Jenikala še Taganrog, Mariopolj in Eisk posedli in Rusom

mного magazinov sožgali. Bitva pred Sevastopoljem za terdnjavo Mamelon 7. dan t. m. je bila, kakor tudi knez Goršakov naznanja, silo kervava; on sam pravi, da rusovska armada šteje 2500 mertvih in ranjenih. General Pellissier piše od 11. t. m. sledeče: „mi se zdaj uterdujemo čedalje bolj na dobljenih vunanjih braniščih sevastopoljskih; spet druge baterije smo začeli napadati; 5. t. m. so Rusi zapustili Anapo in se vmaknili unkraj Kubana, kakor lord Raglan piše. Kakor je „Fdbl.“ zvedel, je vojska počivala 9., 10. in 11. t. m., da so mertve pokopali. Govorise, da so zavezniki s tem, kar so dosihmal si pridobili, to dosegli, da rusovska armada jih iz terdnjave sevastopoljske ne more več napadati, ampak da je omejena le na brambe svojo v terdnjavi; zavezniki zamorejo sedaj zunaj storiti, česar se jim potrebno zdí. — Minister Palmerston je v deržavnem zboru očitno rekel, da namen dunajskih konferencij je prav za prav le bil, avstrijsko vlado pripraviti, da bi se djansko vdeležila vojske zoper Ruse. — Govorise, pa ni gotovo, da naša vlada misli veliko vojakov začasno domú spustiti. Ta novica in pa gotovost, da se avstrijska vlada ne bo še spustila v vojsko, je znižala nadavk (ažio) srebra te dni na 24°/. — V Rimu je neki hudodelnik 11. t. m. stregel ministru in kardinalu Antonelli-u po življenji ravno ko je iz Vatikana se na sprehod namenil, — pa k sreči se mu ni nič zgodilo. — 29. p. m. je bil spet potres v Brusii; 80.000 ljudi je zdaj tam brez podstrešja; da bi se mesto iznova zidalo, ni misliti. — V Parizu gostujejo zdaj župana (lordmajora) londonskega, ki je prišel razstavo ogledavat; sedaj visoko čislani mož je bil nekaj gravêr in si je z izdajo bakrorezov toliko prislužil, da ima nek na leto zdaj 1,200.000 frankov dohodkov (?). — Čudne dohodke si napravlja neka velika nemška srenja ob Rajnu: ona ima namreč tam neko gorico, s ktere je tako prijeten pogled krog in krog, da vedno dosti popotnih tje zahaja; tje pošilja ona vsaki dan enega srenjčana, da beračuje in milošnje prosi popotne; kar ta čez dan nabere, gré v srenjsko kaso. Da to beračenje dosti nese, se smé soditi iz tega, da svojega berača tje vozi.

Opazka.

„Danica“ je v poslednjem listu prinesla „pristavek zastran zamaknjenih gledé na 41. in 42. list Novic“. Na prijazni ta „pristavek“ gospoda K. Č. v „Danici“, (ktera, saj kar je nam znano, v 24. listu pervikrat ta sedanjosti že dolgo potrebni poduk temeljito in na vse strani razlaga), imamo le to odgovoriti, da ravno v „pristavku“ se (namreč gledé na Novično „pismice“) pogreša tisto staro šolsko pravilo: „qui bene distinguit, bene docet“, ali tukaj prav za prav: „qui bene distinguit, bene judicat“, ktero on „pismicu“ očituje. Mi rečemo to, kakor smo ravno rekli, le z ozirom onega „pristavka“ na Novično „pismice“, ktero si ni družega zamaknjenstva za predmet vzelo, kakor le natorno in braveem povedalo: kako se tako tudi nareja. To je očitno iz začetka tistega „pismica“, to je očitno iz celega „pismica“, ker je dosti tudi omikanih ljudi, ki nobenega zapopadka nimajo: da se nareja zamaknjenstvo. Edino to je bil namen tistega pismica in pa pretres tistih zamaknjenk, ki jih doživljamo v naših časih, zoper ktere so celó monakovski višji škof mesca aprila za potrebno spoznali, oklicati oestro grajo po celi škofii. Naš čas je bil edino stojišče, iz kterega je uno „pismo“ pisano; v našem času pa so se dosihmal primerjale le natorne zamaknjenstva; saj izmed vsih današnjih zamaknjenk (otročjih deklét) ne ena ni bila za čeznatorno od sv. cerkve spoznana, — od nobene niso bile znane tiste lastnosti čeznatornega zamaknjenstva, ktere „pristavek“ lepo popisuje, posebno kar skerbno skrivanje zadeva, in več jih je bilo (kakor častiti gosp. pisatelj „pristavka“ gotovo sam vé) v preteku poslednjih let celó v ječo obsojenih, ker se je goljufija odkrila. Ali zastran Juliane Weisskirchnerjeve ima sodniška komisija prav, ali pa gosp. dr. Brunner, kdo je to rabsodil? Vzroka dovolj pa so mogli današnje dni gotovo monakovski škof imeti, da so izustili tisto svarivno „Quousquetandem!“ Le to še tedaj: Besede „oboje je skoz in skoz napčno“ stojé v „pismicu“ za popisom natornega zamaknjenstva (magnetiziranja) (glej zadnjo versto na 167 str.), ki mu jih je pa „pristavek“ per errore loci na čelo prestavil. — Toliko le v razjasnjenje „pismica“ in „pristavka“, — pa brez zamere. Saj nam mora gotovo vsim le za resnico mar biti!